

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ОВОЧІВНИЦТВА І БАШТАННИЦТВА
ДОСЛІДНА СТАНЦІЯ «МАЯК»**

**Основні, малопоширені і
нетрадиційні види рослин – від
вивчення до освоєння
(сільськогосподарські і
біологічні науки)**

**МАТЕРІАЛИ
IV Міжнародної науково-практичної конференції
(у рамках V наукового форуму
«Науковий тиждень у Крутах – 2020»,
12 березня 2020 р., с. Крути, Чернігівська обл.)**

У чотирьох томах

Том 3

Крути - 2020

УДК 635.61 (06)

Рекомендовано до друку Науково-технічною радою Дослідної станції «Маяк» Інституту овочівництва і баштанництва НААН, протокол № 2 від 2 березня 2020 р.

Відповідальний за випуск: Позняк О.В.

Основні, малопоширені і нетрадиційні види рослин – від вивчення до освоєння (сільськогосподарські і біологічні науки): Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (у рамках V наукового форуму «Науковий тиждень у Крутах – 2020», 12 березня 2020 р., с. Крути, Чернігівська обл.) / ДС «Маяк» ІОБ НААН; відп. за вип. О.В. Позняк: у 4 т. – Обухів: Друкарня ФОН Гуляєва В.М., 2020. - Т. 3. - 192 с.

Збірник містить матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Основні, малопоширені і нетрадиційні види рослин – від вивчення до освоєння (сільськогосподарські і біологічні науки)», проведеної на Дослідній станції «Маяк» Інституту овочівництва і баштанництва НААН з актуальних питань інтродукції, генетики, селекції, сортознавства та сортовипробування, збереження генетичних ресурсів основних, нетрадиційних і рідкісних видів рослин різноманітного напрямку використання; агротехнології їх вирощування, використання в озелененні, приділено увагу питанням захисту рослин та зберігання і переробляння урожаю.

Для науковців, аспірантів, спеціалістів сільського господарства.

Відповідальність за зміст і достовірність публікацій несуть автори наукових доповідей і повідомлень. Точки зору авторів публікацій можуть не співпадати з точкою зору Оргкомітету конференції.

© Національна академія аграрних наук України, 2020,

© Інститут овочівництва і баштанництва, 2020,

© Дослідна станція «Маяк», 2020

Нестеренко Г.И., Бочарникова Л.С., Жарикова Н.Ю.	
<i>ИЗУЧЕНИЕ И ВНЕДРЕНИЕ ХЛОПЧАТНИКА В АСТРАХАНСКОЙ ОБЛАСТИ.....</i>	<i>114</i>
Новіков В.В., Любич В.В.	
<i>ГОСПОДАРСЬКА ЦІННІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВНІ ШЛЯХИ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕРНА ПШЕНИЦІ ПОЛБИ.....</i>	<i>120</i>
Окрушко С.Є.	
<i>ЗАХИСТ НЕТРАДИЦІЙНИХ ТА МАЛОПОШИРЕНИХ КУЛЬТУР ВІД ШКІДНИКІВ ТА ХВОРОБ.....</i>	<i>123</i>
Панкова О.В.	
<i>ОСОБЛИВОСТІ ПРОДУКЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ РОСЛИН РОДУ ASTRAGALUS L. ДРУГОГО РОКУ ВЕГЕТАЦІЇ В УМОВАХ КРЕМЕНЕЦЬКОГО БОТАНІЧНОГО САДУ.....</i>	<i>126</i>
Позняк О.В., Касян О.І., Чабан Л.В.	
<i>ПОПОВНЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО РИНКУ МАЛОПОШИРЕНИХ ЗЕЛЕНИХ І ПРЯНО-СМАКОВИХ РОСЛИН СОРТАМИ СЕЛЕКЦІЇ ДОСЛІДНОЇ СТАНЦІЇ «МАЯК» ІОБ НААН.....</i>	<i>132</i>
Позняк О.В., Чабан Л.В., Кондратенко С.І.	
<i>БАГАТОКОМПОНЕНТНА ПРЯНОАРОМАТИЧНА СУМІШ ІЗ КУЛЬТИВОВАНОЇ І ДИКОРОСЛОЇ СИРОВИНИ.....</i>	<i>138</i>
Приведенюк Н.В., Трубка В.А.	
<i>ВПЛИВ ПЛОЩІ ЖИВЛЕННЯ ТА МІНЕРАЛЬНИХ ДОБРІВ НА УРОЖАЙНІСТЬ ЗВІРОБОЮ ЗВИЧАЙНОГО (<i>Hypericum perforatum L.</i>).....</i>	<i>142</i>
Расулов А.Т.	
<i>ВЛИЯНИЕ ОРГАНО-МИНЕРАЛЬНЫХ УДОБРЕНИЙ НА КАЧЕСТВО УРОЖАЯ СТОЛОВОГО ВИНОГРАДА.....</i>	<i>148</i>
Ротарь С.Г., Горе А.И., Лягамборг С.И.	
<i>ПРОДУКТИВНОСТЬ СОРТОВ ОЗИМОЙ ТВЕРДОЙ ПШЕНИЦЫ В РЕСПУБЛИКЕ МОЛДОВА.....</i>	<i>152</i>
Сафарова М.А.	
<i>ВЛИЯНИЕ НРВ КАК БИОСТИМУЛЯТОРА НА РОСТ, РАЗВИТИЕ И ХИМИЧЕСКИЙ СОСТАВ ПЛОДОВ ЯБЛОНИ.....</i>	<i>157</i>
Сокол О.В.	
<i>ІНТРОДУКЦІЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ РОСЛИН РОДУ ARCTIUM L.....</i>	<i>164</i>

ЗАХИСТ НЕТРАДИЦІЙНИХ ТА МАЛОПОШИРЕНИХ КУЛЬТУР ВІД ШКІДНИКІВ ТА ХВОРОБ

Окрушко С.Є.

Вінницький національний аграрний університет

м Вінниця, Україна

e-mail: svetaokr@i.ua

Вступ. Зміна клімату в Україні в останні десятиліття певною мірою сприяє тому, що деякі культури зменшують свою частку в структурі посівних площ, а інші навпаки – займають їх місце в сівозміні та нарощують обсяги виробництва. Останнім часом вирощування нетрадиційних та малопоширених рослин набуває все більшої популярності в українських фермерів. Тому виникають проблеми із захистом цих культур.

Постановка проблеми. Нетрадиційні та малопоширені культури є перспективним напрямком розвитку агробізнесу. Дрібні виробники шукають альтернативні культури для вирощування, для вибору спеціалізації свого господарства та великих перспектив. Особливо це актуально для малих за розмірами агроформувань.

Нині в Україні налічується близько 9000 таких фермерських господарств, які мають у землекористуванні до 20 га. Для них значний економічний інтерес представляють саме малопоширені сільськогосподарські культури та рослини. Адже витримати сівозміну і забезпечити прибуткову урожайність під час вирощування традиційних зернових та олійних культур за нинішніх умов доволі складно, як і вигідно продати продукцію за високою ціною через невеликі її обсяги. Тому для фермерських господарств із невеликою площею землекористування досить привабливим може бути вирощування малопоширених агрокультур, що мають значні конкурентні переваги на ринку та високу ціну продажу [1].

Сучасні системи захисту, рослин мають бути спрямовані на підвищення стійкості культур та створення умов, що обмежують розмноження її шкочинність збудників хвороб, бур'янів та шкідників. Тобто акцент робиться на природоохоронному напрямку та зональних особливостях у сфері регулювання чисельності шкідливих організмів. [3].

Для розвитку шкідників та їх живлення сприятливою є тепла та суха погода [2].

Мета: вивчення стану захисту нетрадиційних та малопоширених культур в Україні.

Було застосовано загальноприйняті **методи:** аналітичний та системного узагальнення літературних даних.

Результати досліджень. В останні роки малопоширені культури в Україні займають близько 40 тис. га. До малопоширених культур відносять ті, посівні площі яких у країні не перевищують 10 тис. га і вони не мають стійкої динаміки збільшення. Серед нових культур є значна кількість таких, що свого часу не набули поширення. Причинами були: недостатня вивченість їх дії на організми людей та тварин, відсутність посівного та садивного матеріалу, консерватизм в інтродукції нових культур та недостатня опрацьованість їх технологій вирощування. На території України вже існують погодні умови для вирощування культур традиційних південним країнам.

Так як культури нетрадиційні та малопоширені в нашій державі, то й зрозуміло, що спеціалізованих шкідників та збудників хвороб буде мало на їх посівах. Тому особливу увагу слід приділити багатоднім шкідникам та найбільш поширеним хворобам в регіонах.

Система захисних заходів нетрадиційних та малопоширених культур передбачає, насамперед, дотримання системи заходів, що спрямовані на профілактику. Головне значення має вибір попередника, для запобігання накопичення на території збудників хвороб та шкідників цієї культури. Якісний та вчасний контроль бур'янів також потрібний, тому що вони є місцем резервації для більшості шкідливих видів комах та патогенної мікрофлори. Також потрібно суворо дотримуватися агротехніки вирощування тієї чи іншої культури. Але занобіжні фітосанітарні заходи не завжди вирішують проблеми захисту рослин.

Використання хімічних препаратів для захисту від шкідливих об'єктів є проблематичним через відсутність рекомендацій по їх застосуванню в посівах малопоширених культур. Звичайно, можна на свій розсуд вносити пестициди орієнтуючись на приналежність культур до однієї ботанічної родини. Але існує загроза пригнічення рослин і, відповідно, втрати врожайності. Або аграрії планують продавати продукцію як органічну і тому не бажають вносити синтетичні препарати для її захисту. Тому краще використовувати

біопрепарати широкого спектру дії для захисту від шкідників та збудників хвороб.

Зокрема, можна використовувати цілу низку біопрепаратів, що містять клітини бактерій *Bacillus subtilis* або спори гриба *Trichoderma lignorum*. Завдяки цьому вони є високоефективними проти широкого спектру грибкових та бактеріальних хвороб, таких як: фітофтороз, чорна ніжка, парша, летюча сажка, фузаріоз, септоріоз та кореневі гнилі.

Препарати Трихофіт, Фітофлавін, Фітоцид рекомендуються для передпосівної обробки насіння, бульб, розсади культур. Використовують їх і для прискорення росту рослин та підвищення врожайності.

Біопрепарат Казумін фунгіцидної та бактерицидної дії рекомендується для обприскування рослин впродовж вегетації з метою захисту.

Аверком – рекомендується як засіб проти нематод на овочевих культурах.

Для захисту від сисних та листогризучих шкідників пропонуються біопрепарати: Актофіт, Лепідоцид, Мадекс Твін, Натургард та деякі інші.

Висновки. Опрацювання літературних даних показали, що захист нетрадиційних та малопоширених культур шляхом застосування запобіжних заходів та внесення біопрепаратів є найефективнішим методом на даний час.

Список використаних джерел

1. Кернасюк Ю. Актуально для малих фермерів: малопоширені агрокультури. Агробізнес сьогодні. 2018. № 12. С. 44-48.
2. Окрушко С. Є. Вплив глобального потепління на видовий склад шкідників цукрових буряків // Збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції «Кліматичні зміни та сільське господарство. Виклики для аграрної науки та освіти». Київ, 2018. С. 175-178.
3. Окрушко С. Є. Екологічна безпека сучасних систем захисту рослин. Збірник наукових праць ВНАУ. 2015. № 2. С. 126-134
4. Перелік пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні. К.: Юнівест Медіа. 2018. 1039 с.